

شرکتهای لیزینگ و فضای کسب و کار

همایش ملی لیزینگ و تأمین مالی

محمدهادی موقعی - مهدی بسحاق

با نظارت پژوهشکده پولی و بانکی

بهمن ماه ۱۴۰۳

چکیده

شرکت‌های لیزینگ یکی از ابزارهای نوین تأمین مالی دارایی‌ها در جهان شناخته می‌شوند. با توجه به رشد روزافزون حجم عملیات این شرکت‌ها در اقتصاد کشورهای جهان، یکی از محرک‌های رشد آنان بهبود فضای کسب و کار است. یکی از نقش‌آفرینی‌های راهبردی در بهبود فضای کسب و کار، رویه‌های قانونی و نظارتی بر تأسیس و راه‌اندازی این شرکت‌ها و نظارت بر فعالیت‌های آنان است. پیچیدگی قوانین و مقررات در شرایط امروز و هجوم فن‌آوری و ظهور بازیگران جدید یکی دیگر از چالش‌های فضای کسب و کار شرکت‌های لیزینگ به‌شمار می‌روند. تسهیل در فرایندهای قانونی، اجرایی و حقوقی و استراتژی سازگاری از مفاهیم کلیدی این گفتگو خواهند بود.

در این ارائه قصد بر این است تا نقطه آغاز گفتگوها را بیابیم و پرداختن مفصل به این عناوین در مجال این نشست نیست.

فضای قانونی

بانک مرکزی در ایران به عنوان ناظر رسمی و قانونی بازار پول شناخته می‌شود. این نظارت از طریق قانون پولی و بانکی کشور از سال ۱۳۵۱ به بانک مرکزی تفویض و در تاریخ ۱۴ آذرماه ۱۴۰۲ با تصویب مجلس شورای اسلامی قانون بانک مرکزی جایگزین آن شد. به موجب قانون بانک مرکزی، شرکتهای لیزینگ در ردیف اشخاص تحت نظارت بانک مرکزی به‌شمار می‌روند.

شاخص‌های اصلی سنجش فضای کسب و کار

- شاخص‌های اقتصادی
- شاخص‌های مقرراتی
- شاخص‌های حقوقی
- شاخص‌های فن‌آوری
- شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی

شاخص‌های اقتصادی

رشد اقتصادی و تورم	اندازه بازار	زیرساخت	نظام مالی و سازگاری
رشد GDP	جمعیت	حمل و نقل	ثبات مالی
نرخ تورم	قدرت خرید	ارتباطات	سازگاری
نرخ بیکاری	مصرف	انرژی	نرخ بهره
توزیع درآمدها	دسترسی به بازارها		دسترسی به مؤسسات اعتباری

شاخص‌های قانونی و حقوقی

قوانین بالادستی	تنظیم‌گری	حمایت‌های حقوقی	مالیات
قانون اصلی	تأسیس، راه‌اندازی و تصفیه	حقوق فعالان صنعت	معافیت‌ها
مقررات و آئین‌نامه‌های اجرایی	فعالیت و نظارت بر آن	حقوق مشتریان صنعت	رسیدگی مالیاتی و مالیات‌ستانی

تأسیس، راه اندازی و تصفیه

- یکی از شاخص‌های مهم سنجش فضای کسب و کار فرایند و زمان تأسیس و راه‌اندازی یک کسب و کار است.
- اولین شاخص در این زیرگروه شاخص ثبت یک شرکت است. در برخی کشورها ثبت یک شرکت فقط چند ساعت بر بستر برخط طول می‌کشد و در برخی تا چند هفته.
- شرکت‌هایی که نهاد مالی و پولی محسوب می‌شوند علاوه بر شرایط عمومی ثبت شرکت باید مجوزهای ویژه‌ای را اخذ نمایند.
- نکته مهم زمان‌بندی دریافت مجوزهای ویژه است.
- قانون شفاف می‌تواند این چالش بزرگ ورود به یک صنعت را رفع کند.

قانون اصلی

- منظور از قانون اصلی همان قانون لیزینگ است که در کشورهای پیشرو به عنوان ابزار تسهیل فضای کسب و کار شرکت‌های لیزینگ مورد بهره‌برداری قرار گرفته است.
- تدوین و تصویب قانون لیزینگ منجر به ایجاد جایگاه رسمی و شناخته‌شده در نظام اقتصادی و مالی خواهد شد و بهتر از آن جایگاه حقوقی صنعت را بالا خواهد برد.

مقررات و آئین‌نامه‌های اجرایی

- قانون به تنهایی نمی‌تواند فضای کسب و کار را تسهیل کند، بلکه رویه‌های اجرایی و شیوه‌نامه‌های مستخرجه بر اساس آن می‌توانند تسهیل‌گری را در فضای کسب و کار شرکت‌های لیزینگ افزایش دهند.
- برای نمونه هم اکنون در مجاز بودن عاملیت منابع مالی دیگران که در اساسنامه شرکت‌های لیزینگ آمده است شیوه‌نامه مدون اجرایی وجود ندارد و یا تردید و ابهام در مجاز بودن قرارداد فروش و اجاره مجدد.

حقوق فعالان صنعت - قیمت گذاری

- یکی از مهم ترین اجزای حقوق فعالان صنعت، قیمت گذاری محصولات و خدمات آنان است.
- محصول اصلی شرکت های لیزینگ قرارداد تسهیلاتی است که با مشتریان متقاضی تأمین دارایی و کالا منعقد می کنند. قیمت این قراردادها همان سودی است که نسبت به منابع مالی تأمین شده محاسبه می شود. این نرخ نباید تابع تکلیف های خارج از عهده و امکانات شرکت های لیزینگ باشد.
- در حقوق فعالان صنعت پرسش این است:

چه امکانات و مزیت هایی دریافت کرده ایم که باید نرخ سود قراردادهای ما به صورت اجباری تعیین شود؟

حقوق فعالان صنعت - محاکم قضایی

- رویه های قضایی که محاکم در مورد دعاوی له یا علیه شرکت های لیزینگ اجرا می کنند، اگر بر اساس قانون مدون نباشد منجر به عدم وحدت رویه قضایی شده و حقوق آنان پایمال و منجر به محدود شدن فضای کسب و کار خواهد شد.
- امکان طرح دعاوی مختلف علیه شرکت های لیزینگ به دلیل فضای ایجاد شده بر علیه آنان در رابطه با نرخ سود تسهیلات یکی از آشکارترین نمونه های پایمال شدن حقوق آنان در محاکم است.

حقوق مشتریان صنعت

- در صورتی که حقوق مشتریان صنعت و خریداران محصولات شرکت‌های لیزینگ شفاف نباشد، فضای کسب و کار این شرکت‌ها رفته رفته محدود می‌شود.
- احتمال دارد به دلیل عدم شفافیت قانونی شرکت‌های لیزینگ ناخواسته نتوانند حقوق مشتری را رعایت کنند.
- یک جانبه‌گرایی مقررات نظارتی در رعایت حقوق مشتری منجر به سرکوب صنعت خواهد شد.
- مشتریان همواره اعتقاد دارند شرکت‌های لیزینگ حقوق آنان را تضییع می‌کنند، مگر خلاف آن ثابت شود!

معافیت های مالیاتی

- یکی از بارزترین شاخص های بهبود فضای کسب و کار یک صنعت مزیت های مالیاتی است که قانون برای آنان در نظر می گیرد. این مزیت ها به دلیل نقش آفرینی صنعت در اقتصاد شکل می گیرند.
- مزیت های فعلی مالیاتی شرکت های لیزینگ در پذیرش هزینه تأمین مالی از آنان به عنوان هزینه های قابل قبول و معافیت سود تسهیلات آنان از ارزش افزوده است.
- مزیت های دیگر مورد انتظار می توانند بخشودگی بخشی از سود تسهیلات آنان از مالیات و پذیرش هزینه های مطالبات م.م. و همچنین معافیت سود عاملیت منابع مالی برای دارندگان منابع مالی استفاده شده در عملیات لیزینگ از مالیات باشد.

رسیدگی های مالیاتی

- یکی از بازدارندگی های فضای کسب و کار شرکتهای لیزینگ نحوه رسیدگی رسیدگی کنندگان مالیاتی است.
- برای نمونه بیشتر شرکتهای لیزینگ در معرض رویه های متفاوت رسیدگی های مالیاتی قرار دارند.
- نحوه شناسایی درآمدها، هزینه های مالی، کمیسیون های توسعه فروش و ثبت مبادلات و نقل و انتقالات دارایی های مورد معامله از نمونه های اختلاف نظر رسیدگی کنندگان مالیاتی است.

عواملی که نباید از دیدها پنهان شوند

- تعادل بین نظارت و نوآوری

- بازیگران جدید

- بخش خصوصی

- هیئت عالی بانک مرکزی

- شورای فقهی

تعادل بین نظارت و نوآوری

- حمایت از نوآوری با ریسک همراه است. اولین چالش اجرای درست قانون بانک مرکزی ایجاد موازنه و متعادل سازی بین دو پدیده مهم نظارت و نوآوری است. تعارض نظارت با نوآوری یک تعارض تاریخی است و در طول تاریخ، جنگ بین نوآوری و روال‌های سنتی در برهه‌هایی که نوآوری رخ داده است، برقرار بوده و از این به بعد نیز خواهد بود.
- در جهان امروز بانک‌های مرکزی و نهادهای نظارتی پولی و مالی بیش از پیش درگیر این چالش شده‌اند.

سازگاری با فن آوری

- هسته این چالش در نقش‌های متنوع بازیگران بازار پول است. در دوران پیشرفت شگرف فن آوری و تغییر نیازهای جامعه تولیدکننده و مصرف‌کننده و چرخش اقتصادها به سمت دیجیتال‌سازی و تحول دیجیتال، اولین چالش بانک‌های مرکزی، سازگاری با فن آوری است بی‌آن که نظارت خدشه‌دار شود.
- نظارت ممکن است به دلیل سخت‌گیری‌های ذاتی که دارد مانع نوآوری شود. از طرفی نوآوری ممکن است به دلیل شکستن روال‌های سنتی قانون را زیر پا بگذارد.
- نظارت بر نهادهای نوآور با ابزار نهادهای سنتی خطرناک است. از طرفی تدوین قانون جدید برای نوآوری زمان‌بر خواهد بود. پس برای ایجاد تعادل بین نوآوری و نظارت باید چه کار کرد؟

استراتژی سازگاری در نهاد نظارتی

- نهاد نظارتی بر شرکت‌های لیزینگ باید در غوغای هجوم فن‌آوری و نفوذ هوش مصنوعی در دیجیتال سازی فرایندها و تحول دیجیتال به استراتژی سازگاری روی آورد؛ در غیر این صورت شرکت‌های لیزینگ یا باید در گرداب فن‌آوری فرو روند و یا با روش‌هایی دیگر از حیطه‌های نظارتی خود را خارج کنند.

مقاومت کارساز نیست

- برای بانک های مرکزی در جهان امروز در اجرای استراتژی سازگاری، مقاومت هیچ جایی ندارد. مقاومت منجر به شکل گیری بازیگران خارج از بازی بانک مرکزی خواهد شد.
- بانک های مرکزی موفق در کشورهای دیگر مقاومت را کنار گذاشتند و خود را به آب زدند. در چنین شرایطی راهی به جز همکاری و همراهی با فن آوری و نوآوری ندارند؛ در غیر این صورت باید از استراتژی مقابله استفاده کنند.
- دستاورد مقابله با فن آوری چیست؟ بدون تردید بخشی از فعالان اقتصادی به گوشه رانده خواهند شد.

جمع‌بندی و پیشنهاد

یکی از راهکارهای توسعه اقتصادی در کشورهای جهان بهبود فضای کسب و کار است. شرکت‌های لیزینگ نیز به عنوان یکی از کسب و کارهای شناخته شده در جهان نیز از این موضوع مستثنی نیستند. با توجه به موارد ارائه شده در این گزارش مختصر نکات زیر قابل جمع‌بندی پیشنهاد می‌باشند:

- ضرورت اصلاحات فوری دستورالعمل فعلی نظارتی
- ضرورت تدوین پیش‌نویس قانون لیزینگ در ایران
- مستثنی نشدن شرکت‌های لیزینگ از مزیت‌های قانونی بانک‌ها مانند قراردادهای لازم‌الاجرا و اجراییه‌های ثبتی املاک مورد وثیقه و...
- دسترسی شرکت‌های لیزینگ به سوابق اعتباری و تعهدات اشخاص همانند بانک‌ها
- تدوین رویه‌های مدون رسیدگی‌های نظارتی و استفاده از امکانات برخط در این زمینه
- استفاده از فضای مجازی در پذیرش درخواست‌های تأسیس و تغییرات و تمدید مجوز

از این که با حوصله به این ارائه توجه کردید
سپاسگزاریم.